

Nr 312.

Av herr **Näsgård m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.

I propositionen nr 177 har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m. Propositionen bygger i huvudsak på det av 1946 års högskoleutredning framlagda betänkandet.

Man konstaterar med tillfredsställelse den allmänt positiva hållning som föredragande departementschefen intagit till frågan om en upprustning av högskolorna på jordbrukets och skogsbrukets område. Utvecklingen inom dessa båda näringsgrenar under senare tid har varit sådan, att ett allt större behov av vetenskapligt utbildad personal gjort sig gällande.

Vad lantbrukshögskolan beträffar har emellertid det ekonomiska ämnesområdet missgynnats. För närvarande finns vid lantbrukshögskolan endast en professur inom det ekonomiska ämnesområdet, nämligen i lantbruksekonomi. I propositionen föreslås nyinrättande av en professur i lantbrukets marknadslära, varvid den nuvarande speciallärarbefattningen i detta ämne indrages. Däremot har departementschefen i likhet med utredningen avböjt förslaget om att inrätta även en professur i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan. För att en fullt utrustad ekonomisk linje vid högskolan skall komma till stånd är det emellertid enligt vår mening nödvändigt, att de båda övriga professurerna kompletteras med även en professur i nationalekonomi. Det är icke tillräckligt med endast en speciallärartjänst i detta ämne. Nationalekonomien är dock det grundläggande ämnet och de båda övriga ämnena, lantbruksekonomi och marknadslära, tillämpningsämnena.

Högskolans lärarråd och dess elevkår ha varit ense om att en upprustning av den ekonomiska linjen borde ske efter dessa riktlinjer. År 1944 gjorde elevkåren en framställning till lärarrådet om utredning av frågan, och detta föreslog sedan, efter inom rådet verkställd utredning, att nya professorer skulle inrättas i marknadslära och nationalekonomi. Marknadsläran skulle således utbrytas ur lantbruksekonomien och göras till ett självständigt ämne, varvid speciallärartjänsten i ämnet skulle indragas. Professuren i nationalekonomi skulle ersätta den nuvarande speciallärartjänsten i ämnet. 1946 års högskoleutredning har delat lärarrådets uppfattning i frågan. De sakkunniga ha nämligen i princip varit ense om att »det ekono-

miska ämnesområdet är ett av lantbrukshögskolans viktigaste arbetsfält» och att »behovet av ekonomisk forskning och undervisning på jordbrukets område på senare tid i hög grad ökats». De sakkunniga hyste vidare den uppfattningen, att »lantbrukshögskolans arbetsuppgifter på det ekonomiska ämnesområdet kunna sägas vara av dels allmänt socialekonomisk, dels mera speciellt företagsekonomisk natur» och att »spörsmål avseende jordbrukets ställning inom näringslivet och dess roll i den ekonomiska utvecklingen helt falla inom ramen för den nationalekonomiska forskningen».

Över huvud taget behandlar utredningen den principiella frågan om inrättande av en professur i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan på ett sådant sätt, att man väntar, att dess resonemang skall utmynna i ett förslag om inrättande av en sådan professur. De sakkunniga finna således, att »principiellt goda skäl tala för att en professur i nationalekonomi inrättas vid lantbrukshögskolan». Men när det gäller den konkreta utformningen av upp rustningen vid högskolan frångår utredningen sin principiella inställning med hänvisning till den förstärkning nationalekonomien fått vid Uppsala universitet. »Denna förstärkning torde i viss utsträckning kunna komma även lantbrukshögskolan till godo genom de ökade möjligheter till kontakter mellan lantbrukshögskolans och universitetets ekonomer, som densamma innebär», säger utredningen.

Departementschefen intager ungefär samma hållning som utredningen. Han säger sig väl kunna förstå de synpunkter, som kunna anföras för en särskild professur i nationalekonomi. Men även han hänvisar till den förstärkning nationalekonomien fått vid universitetet genom inrättande av en ny professur i ämnet därstädes och anser, att lantbrukshögskolan bör pröva möjligheten av ett samarbete med universitetet i fråga om forskningen och undervisningen i nationalekonomi. Detta samarbete bör även avse ämnet agrarpolitik. Som ett väsentligt skäl mot inrättande av en professur i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan anför departementschefen i likhet med högskoleutredningen att kompetent sökande till dylik professur knappast kan påräknas för närvarande.

Detta senare argument kan dock näppeligen tillmätas utslagsgivande betydelse. Även om kompetent sökande för närvarande icke kan påräknas torde det icke behöva dröja någon längre tid, innan nu verksamma yngre nationalekonomer kunna påräkna att erhålla kompetens för ifrågavarande professur. Om en allmän upp rustning av högskolans vetenskapliga resurser beslutas vid innevarande års riksdag, torde det vara ytterst svårt att utverka statsmakternas bifall till inrättande av en ny professur vid den tidpunkt, då kompetent innehavare står att erhålla.

Om den ekonomiska forskningen vid lantbrukshögskolan skall kunna bemästra de arbetsuppgifter, som böra utföras av densamma, torde det vara ofrånkomligt att en professur i nationalekonomi förr eller senare in-

rättas. Det av såväl departementschefen som utredningen förordade samarbetet mellan Uppsala universitet och lantbrukshögskolan kan icke förväntas ge tillfredsställande resultat. Varken departementschefen eller utredningen har för övrigt tagit närmare ställning till hur detta samarbete skall utformas. De väsentligaste uppgifterna för den nationalekonomiska forskningen vid lantbrukshögskolan måste vara att utreda den roll jordbruket som näring spelar i den samhällsekonomiska utvecklingen. Man kan icke vänta att nationalekonomerna vid universitetet i första hand skola inrikta sig på dessa forskningsuppgifter. Viktiga frågor inom det nämnda forskningsområdet komma därför att kvarstå outforskade, vilket icke kan vara till gagn för jordbruket. För en professur i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan bör det däremot vara naturligt att i första hand studera sådana samhällsekonomiska problem, i vilka jordbruket spelar en framträdande roll.

Även undervisningen i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan torde bli lidande på ett samarbete med universitetet. Det är uppenbart att undervisningen måste bedrivas vid högskolan. Man torde knappast kunna påräkna att någon av de högst kvalificerade krafterna vid universitetsinstitutionen kommer att tas i anspråk för bisysslan som speciallärare i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan. För agronomerna på den ekonomiska linjen är emellertid nationalekonomien ett så viktigt ämne att garantier borde skapas för att undervisningen även i fortsättningen kommer att handhas av lärare med professors kompetens.

Den rationalisering av jordbruket som i princip beslutades av förra årets riksdag kräver, om den skall genomföras på ett sätt som skall bli till gagn för jordbruket, tillgång till ekonomiskt skolade tjänstemän inom de organ, som skola leda och övervaka densamma. Vikten av en fullgod ekonomisk forskning och undervisning vid lantbrukshögskolan framstår därför fullt klar. Det må framhållas, att såväl Riksförbundet Landsbygdens folk som Sveriges lantbruksförbund i sina yttranden över högskoleutredningens förslag tillstyrkt inrättande av en professur i nationalekonomi vid lantbrukshögskolan. Lantbruksförbundet framhåller i sitt yttrande följande, i vilket vi helt instämma:

»Det skall framhållas, att jordbrukets problem i mycket stor omfattning måste ses och bedömas mot nationalekonomisk bakgrund. På grund härav är det synnerligen viktigt, att såväl undervisningen som forskningen i lantbruksekonomiska frågor, även företagsekonomiska, bedrives i nära kontakt med nationalekonomisk vetenskap. Det är vidare angeläget, att jordbrukets större allmänna problem utforskas ur nationalekonomisk synvinkel och med beaktande av bonde- och familj jordbrukets sociala värde, något varåt relativt liten uppmärksamhet ägnats i vårt land. Man torde näppeligen kunna vänta sig att dessa önskemål bli nöjaktigt tillgodosedda genom kontakt med vetenskapsmän vid universitet eller andra högskolor, då dessas verksamhet helt naturligt får en annan inriktning samt deras förbindelse

med och möjlighet att inhämta forskningsmaterial från jordbruket blir för ringa. En forskarkraft på detta område bör i stället vara knuten till lantbrukshögskolan.»

På grund av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 177 måtte besluta, att en professur i nationalekonomi skall inrättas vid lantbrukshögskolan, samt anvisa härför behövliga medel å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln.

Stockholm den 1 april 1948.

Bernhard Näsgård.

Gustav Hallagård.

Arthur Heiding.

B. A. Nilsson.
